

Atezolizumab en bevacizumab bij hepatocellulair carcinoom

Inleiding

De informatie in dit document is bedoeld als aanvulling op de informatie die u al heeft gekregen van uw internist-oncoloog en de oncologieverpleegkundige. Het is bekend dat veel van de informatie die u tijdens de eerste gesprekken over uw ziekte en de behandeling krijgt verloren gaat en dat de vragen over behandeling en mogelijke bijwerkingen meestal later komen. U kunt de informatie thuis rustig nalezen om u voor te bereiden op de behandeling die u gaat krijgen. Vragen kunt u stellen bij een volgend bezoek aan de polikliniek of via de uitgereikte telefoonnummers.

Hepatocellulair carcinoom

Een hepatocellulair carcinoom is kanker die ontstaan is in de lever. Indien behandeling door middel van een operatie niet mogelijk is, is het mogelijk een behandeling te geven met een combinatie van medicijnen die vallen onder de immunotherapie en doelgerichte therapie.

Voor meer informatie over hepatocellulair carcinoom zie: www.kanker.nl
<https://www.kanker.nl/bibliotheek/leverkanker/wat-is/485-leverkanker>

Immunotherapie met doelgerichte therapie

Uw internist-oncoloog heeft met u gesproken over de mogelijkheid van behandeling met atezolizumab (immunotherapie) in combinatie met bevacizumab (doelgerichte therapie). Het doel van de behandeling is om de tumor en eventuele uitzaaiingen voor langere tijd onder controle te houden.

Behandelplan

Atezolizumab en bevacizumab worden beide 1x per 3 weken intraveneus toegediend op het dagcentrum. Op de dag dat u de kuur toegediend krijgt, laat u eerst bloedprikken, waarna u de internist-oncoloog of verpleegkundig specialist op de polikliniek bezoekt. Op basis van hoe het met u gaat en de uitslag van de bloedwaarden, zal vastgesteld worden of u de kuur kunt krijgen. De kuur wordt dan door de internist-oncoloog besteld bij de apotheek. De apotheek heeft enige tijd nodig om het voor u te bereiden.

U kunt op het klaarmaken van uw infuus wachten in verblijfsruimte De Stee. Deze comfortabele wachtruimte bevindt zich op de 1e verdieping van de polikliniek Oncologie en is bereikbaar via de trap middenin de poli of met de lift bij Fonteinstraat 19. De medewerkers van de polikliniek wijzen u graag de weg. Soms kunt u eerder dan de afgesproken tijd terecht op het dagcentrum. U kunt bij de balie van het dagcentrum uw eigen mobiele telefoonnummer doorgeven. U kunt dan gebeld worden als u eerder geholpen kunt worden op het dagcentrum. Wordt u niet via de telefoon opgeroepen, dan kunt u zich op het geplande tijdstip op het dagcentrum melden. Wij raden u aan om iets mee te nemen ter ontspanning tijdens het wachten.

In totaal duurt uw bezoek aan het UMCG als u voor een poliklinische kuur komt, ongeveer 5 uur (bloed prikken, polibezoek en verblijf op het dagcentrum). De eerste 3x zal dit langer zijn, omdat dan geobserveerd wordt of u geen reactie op de medicijnen krijgt.

Soms moet het infuus worden uitgesteld vanwege nog niet herstelde bijwerkingen. Tijdens de behandeling zal goed worden gelet op de werking en bijwerkingen. Zolang de werking

goed is en de bijwerkingen acceptabel zijn zal uw internist-oncoloog besluiten om door te gaan met de behandeling.

Atezolizumab

Atezolizumab is een vorm van immuuntherapie, waarmee geprobeerd wordt de eigen afweer zo te stimuleren dat de kankercellen worden opgeruimd.

Bevacizumab

Bevacizumab is een menselijk monoklonaal antilichaam. Monoklonale antilichamen zijn eiwitten die andere unieke eiwitten in het lichaam herkennen en zich hieraan binden. Bevacizumab bindt aan een eiwit dat vasculaire endotheliale groeifactor (VEGF) wordt genoemd. VEGF zorgt ervoor dat bloedvaten naar en binnen tumoren groeien, deze bloedvaten leveren voedingsstoffen en zuurstof aan de tumor. Bevacizumab bindt zich aan VEGF waardoor het onwerkzaam wordt. Dit heeft het effect van afremmen van tumorgroei door het blokkeren van de groei van bloedvaten die voedingsstoffen en zuurstof naar de tumor brengen.

Andere medicijnen

Sommige geneesmiddelen kunnen invloed hebben op de werking van atezolizumab en bevacizumab, of kunnen de kans op bijwerkingen vergroten. Bevacizumab kan ook invloed hebben op de werking van sommige andere geneesmiddelen.

Gebruikt u nog andere geneesmiddelen, of heeft u dat kort geleden gedaan of bestaat de mogelijkheid dat u in de nabije toekomst andere geneesmiddelen gaat gebruiken? Vertel dat dan aan uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige. Dit geldt voor receptgeneesmiddelen, maar ook voor niet-receptgeneesmiddelen, vitamines en kruidengeneesmiddelen.

Situaties waarin u direct telefonisch contact op moet nemen met het ziekenhuis:

Koorts:

- bij één keer koorts boven 38.5 graden
- bij twee maal achter elkaar 38 graden koorts in een tussentijd van 6 uur
- bij koude rillingen

Misselijkheid en braken:

- bij ernstig en aanhoudend braken gedurende 24 uur of langer
- bij tekenen van uitdroging: droge mond, droge huid, weinig of niet meer plassen, donkere urine

Diarree:

- bij langer dan 24 uur aanhoudende diarree
- bij tekenen van uitdroging: droge mond, droge huid, weinig of niet meer plassen, donkere urine

Obstipatie/Verstopping van de ontlasting:

- bij langer dan drie dagen aanhoudende obstipatie (harde ontlasting en/of verstopping)

Andere situaties waarin u direct moet bellen:

- bij aanhoudend bloeden van een wondje (langer dan 15 minuten)
- bij een lang aanhoudende bloedneus (langer dan 15 minuten)
- bij heviger bloedverlies tijdens menstruatie
- bij hartkloppingen en duizeligheid
- bij plotseling optredende kortademigheid, een gevoel van benauwdheid of een snelle ademhaling die u niet kunt corrigeren
- bij pijnlijke plekjes in de mond en moeite met slikken waardoor u niet kunt eten of drinken
- bij een pijnlijk en branderig gevoel bij het plassen
- bij aanhoudende pijn of een branderig gevoel op de plaats van toediening van cytostatica
- bij pijnlijke handen en voeten
- bij elk ander nieuw verschijnsel

Voeding tijdens en na behandeling

Goede voeding en een stabiel lichaamsgewicht zijn belangrijk. Het vergroot de mogelijkheid om een behandeling te doorstaan en ervan te herstellen.

Goede voeding is gevarieerd en bevat:

- Voldoende energie
- Voldoende eiwitten
- Voldoende vocht
- Vitamines en mineralen

De internist-oncoloog of de oncologieverpleegkundige zal u naar een diëtist verwijzen als u een grote kans op voedings- of gewichtsproblemen heeft. Als u zelf vragen heeft over voeding kunt u deze altijd stellen aan uw arts of verpleegkundige.

Als u supplementen gebruikt, dan vragen wij u dit ook te bespreken met uw arts of verpleegkundige. Er kan dan worden uitgezocht of dit eventueel schadelijk is in combinatie met medicijnen voor de behandeling van kanker.

Voor meer informatie zie www.kanker.nl of www.voedingenkankerinfo.nl

Bewegen tijdens en na behandeling

Kanker en de behandeling daarvan hebben een grote impact op uw lichamelijke en geestelijke welzijn. Wetenschappelijk onderzoek leert dat regelmatig bewegen na de behandeling een belangrijke bijdrage kan leveren aan het opbouwen van de conditie en aan het herstel. Ook beweging tijdens de behandeling kan een positieve invloed hebben.

Bewegen tijdens een behandeling vanwege kanker is meestal veilig. Vraag uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige advies over bewegingsactiviteiten die in uw situatie geschikt zijn en neem contact met hen op als u meer dan “normale” klachten ondervindt ten gevolge van het bewegen.

Werken tijdens en na behandeling

Aan het werk blijven of het werk weer oppakken na een periode van afwezigheid kan ten goede komen aan uw welbevinden en herstel. Werk kan, naast een inkomen, afleiding en houvast bieden: de aandacht gaat even niet uit naar de ziekte, maar naar andere zaken. Ook vinden veel mensen het sociale contact met collega's prettig.

De mate waarin mensen wel of niet kunnen werken tijdens en na de behandeling is afhankelijk van verschillende factoren. Indien uw ziekte, de bijwerkingen van de behandeling, en de soort werkzaamheden die u doet het toelaten, raden wij u aan om (voor een deel) aan het werk te blijven tijdens de behandeling. Hiervoor zijn geen algemene adviezen te geven. Bespreekt u daarom uw persoonlijke situatie met de internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige.

Er zijn wel algemene tips en adviezen over het onderhouden van contact met uw werkgever, overleg met uw bedrijfsarts, en wetgeving. Deze informatie kunt u bijvoorbeeld vinden op de website www.kanker.nl of <https://nfk.nl/kanker-en-werk>.

Bijwerkingen en adviezen

Doelgerichte therapie en immuuntherapie hebben niet alleen invloed op kankercellen, maar ook op gezonde cellen in het lichaam.

De meeste bijwerkingen van de immuuntherapie worden veroorzaakt doordat de behandeling invloed heeft op het afweersysteem. De bijwerkingen kunnen ernstig zijn, maar treden niet bij iedere patiënt op. Door tijdig te reageren op de eventuele bijwerkingen zijn deze over het algemeen goed te behandelen. De meeste bijwerkingen treden op in de periode dat u behandeld wordt. Voor een aantal bijwerkingen geldt dat ze ook pas weken of maanden na de laatste behandeling op kunnen treden.

Bij het opstellen van deze lijst van bijwerkingen is gestreefd naar een volledige weergave van alle bijwerkingen die bij uw behandeling op kunnen treden, maar dit houdt niet in dat u alle bijwerkingen daadwerkelijk zult krijgen. Het uitblijven van bijwerkingen wil niet zeggen dat de behandeling niet aanslaat. De volgorde waarin de bijwerkingen vermeld staan is willekeurig.

De volgende bijwerkingen kunnen optreden bij atezolizumab:

1. Ontsteking van de darmen
2. Ontsteking van de longen
3. Ontsteking van de lever
4. Ontsteking van de huid
5. Ontsteking van de zenuwbanen
6. Ontsteking van de hormoonproducerende klieren
7. Ontsteking van de ogen
8. Vermoeidheid, verminderde energie
9. Verminderde eetlust
10. Invloed op de seksualiteit, vruchtbaarheid en zwangerschap
11. Overige bijwerkingen

De volgende bijwerkingen kunnen optreden bij bevacizumab:

1. Vermoeidheid/verminderde energie
2. Grieperig gevoel, spierpijn
3. Roodheid van de injectieplaats
4. Verhoogde bloeddruk
5. Allergische reactie
6. Verhoogde kans op trombose
7. Verminderde wondgenezing
8. Verhoogde kans op bloedingen
9. Perforatie
10. Invloed op seksualiteit en vruchtbaarheid

Hieronder vindt u een uitgebreide beschrijving van de bijwerkingen en adviezen.

Bijwerkingen Atezolizumab

1. Ontsteking van de darmen

Door de behandeling kunt u last krijgen van een ontsteking van uw darmen, ook wel colitis genoemd. Dit is een ernstige bijwerking die altijd behandeld moet worden. De opname van vocht is dan verstoord door irritatie van het slijmvlies van de darm en een verandering in de stofwisseling van de dunne darm.

U kunt het zelf merken door klachten als waterdunne diarree, frequente ontlasting, koorts, misselijkheid en braken en buikpijn. Sommige mensen krijgen bloed bij de ontlasting of donker gekleurde ontlasting. Indien u (een deel van de) deze klachten heeft is het belangrijk dat u contact opneemt met uw internist-oncoloog of oncologie verpleegkundige.

2. Ontsteking van de longen

Er kan door de behandeling met atezolizumab een ontsteking in uw longen ontstaan. Dit kan zich presenteren met klachten van kortademigheid, bij inspanning maar ook in rust. Ook kunt u last krijgen van hoest, waarbij meestal geen slijm wordt opgehoest, en kan het gepaard gaan met koorts.

Indien u deze klachten ondervindt, is het belangrijk dat u contact opneemt met uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige. Soms is het dan nodig om een foto of scan van de longen te maken om een ontsteking uit te sluiten dan wel aan te tonen.

3. Ontsteking van de lever

Door de behandeling kan de leverfunctie verstoord raken. Stoornissen van de leverfunctie zijn vaak te zien aan afwijkingen in het bloed. Daar zult u in eerste instantie niet veel van merken. Pas bij ernstige leverfunctiestoornissen kunt u klachten krijgen als vermoeidheid, geelzucht, pijn in de buik en donkere urine. Indien u bovenstaande klachten heeft, neem dan contact op met uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige.

4. Ontsteking van de huid

U kunt last krijgen van een droge huid. Soms ontstaat huiduitslag, waarbij de huid rood en verheven is en jeukt.

Adviezen:

- draag geen knellende kleding en schoenen
- gebruik bij voorkeur geen zeep tijdens het douchen of baden en gebruik bij voorkeur lauwwarm water. Douche bij voorkeur zo kort mogelijk
- vermijd producten op alcoholbasis
- vermijd geparfumeerde producten

- verzachtende en beschermende crèmes en zalven bevatten geen werkzame bestanddelen, houden de huid wel soepel en voorkomen verdere uitdroging van de huid. Klachten als jeuk, schilfering, kloven en branderige plekken verminderen door deze middelen en ze zijn zonder recept verkrijgbaar
- voorbeelden bij een niet al te droge huid: lanettecrème en cetomacrogolcrème
- voorbeelden bij een erg droge huid: vaseline lanettecrème en vaseline cetomacrogolcrème.
- probeer felle zon te vermijden; gebruik altijd een zonnebrandcrème met een hoge beschermingsfactor (12 of hoger)
- probeer niet te krabben; knip uw nagels in elk geval heel kort en houdt ze schoon; concentreer u op iets anders
- jeuk wordt soms erger door warmte of door contact met kleding of beddengoed; probeer hier rekening mee te houden

Neem contact op met uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige als de huiduitslag snel uitbreidt of ondanks bovengenoemde maatregelen veel hinder veroorzaakt (jeuk, pijn).

5. Ontsteking van de zenuwbanen

Door de behandeling kunnen de zenuwbanen in het lichaam ontstoken raken. Overal in het lichaam zitten zenuwen. Zenuwen geven de signalen van de hersenen door aan bijvoorbeeld de spieren, huid en organen en andersom. Ontstekingen van de zenuwen kunnen verschillende soorten klachten geven, afhankelijk van de ernst van de ontsteking en de locatie. Voorbeelden van klachten die kunnen voorkomen zijn: spierzwakte, gevoelloosheid of tintelend gevoel in handen/voeten, duizeligheid.

Neem contact op met uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige als u bovenstaande klachten heeft.

6. Ontsteking van de hormoonproducerende klieren, o.a. hypofyse

Door de behandeling kunnen de hormoonproducerende klieren in het lichaam ontstoken raken, zoals bijvoorbeeld de schildklier of hypofyse. Hierdoor zijn deze klieren minder goed in staat om de hormonen aan te maken. De klachten die dit veroorzaakt is afhankelijk van welke klier ontstoken is. De hormonen in het lichaam regelen vele processen. De klachten die kunnen ontstaan door ontstekingen kunnen dus zeer uiteenlopend zijn. Klachten die mogelijk op kunnen treden zijn: hoofdpijn, wazig zien, dubbel zien, vermoeidheid, gevoel van zwakte, impotentie, gedragsveranderingen. Het zijn soms onduidelijke klachten die geleidelijk kunnen ontstaan. Het is van belang dat hormonen in deze situatie worden aangevuld in de vorm van medicijnen. Daarom worden bij elk polikliniek bezoek ook de hormoonwaardes in het bloed gecontroleerd. Als u klachten heeft die kunnen passen bij bovenstaande, kunt u contact opnemen met uw internist-oncoloog of oncologieverpleegkundige.

7. Ontsteking van de ogen

Ontsteking van de ogen geeft roodheid, wazig zien en pijn aan de ogen. Het kan meestal eenvoudig behandeld worden. Het is wel belangrijk dat u contact opneemt met uw internist-oncoloog en niet zelf of door een andere arts de behandeling inzet.

8. Vermoeidheid, verminderde energie

U kunt merken dat u tijdens deze behandeling minder energie heeft, sneller vermoeid raakt en emotioneel kunt zijn. Houd hier rekening mee in uw dagelijks leven; neem voldoende tijd om te rusten, maar probeer rust wel af te wisselen met activiteiten. Dagelijkse activiteiten kunt u gewoon blijven doen, misschien moet u het tempo wel aanpassen.

9. Verminderde eetlust

Door de behandeling kunt u last krijgen van een verminderde eetlust bijvoorbeeld door smaakverandering of smaakvermindering. Eten dat u anders lekker vond smaakt nu niet meer en eten dat u normaal gesproken niet lekker vond smaakt u nu misschien juist wel. U kunt daarom wat met de voeding experimenteren om uit te vinden welke voeding het beste bij uw veranderde smaak past.

Meer informatie over voeding kunt u lezen in de folder 'Voeding bij kanker' van KWF Kankerbestrijding

10. Invloed op seksualiteit, vruchtbaarheid en zwangerschap

Ook tijdens de behandeling blijft vrijen en geslachtsgemeenschap mogelijk. Als gevolg van ziekte of behandeling kunt u echter minder of geen zin hebben in vrijen of geslachtsgemeenschap. Het is belangrijk dat u uw wensen en verwachtingen op dit gebied bespreekt met uw partner. Het is niet te verwachten dat immuuntherapie de vruchtbaarheid aantast.

Om uw partner te beschermen tegen mogelijke schadelijke gevolgen van de behandeling, wordt tijdens en tot 1 maand na de behandeling het gebruik van condooms geadviseerd. Dit is ook het advies als u een andere vorm van anticonceptie gebruikt en bij vrouwen die al in de overgang zijn geweest!

Om zwangerschap te voorkomen, gezien de schadelijke effecten op het ongeboren kind tijdens en na de behandeling, wordt ook anticonceptie geadviseerd.

Meer informatie over seksualiteit kunt u lezen in de folder 'Kanker en seksualiteit' van KWF Kankerbestrijding. Zie ook: <https://www.kanker.nl/bibliotheek/seksualiteit/gevolgen--2/669-seksualiteit> voor aanvullende informatie en filmmateriaal.

11. Overige bijwerkingen

Bovenstaand overzicht is op basis van bijwerkingen die wij met enige regelmaat zien ontstaan bij patiënten die deze behandeling ondergaan.

Van immunotherapie is bekend dat in principe elk auto-immuun fenomeen kan ontstaan. Dit kan betekenen dat er ook klachten als bijvoorbeeld diabetes type I (suikerziekte) of myocarditis (hartontsteking) kunnen ontstaan.

Wanneer u klachten krijgt die u niet herkent, en/of die niet bij u passen, verzoeken wij u direct contact op te nemen met uw internist-oncoloog of de oncologieverpleegkundige.

Andere klachten

Indien u andere klachten heeft dan de klachten van de bekende bijwerkingen kunt u altijd contact opnemen met de oncologieverpleegkundige of uw internist-oncoloog voor overleg.

Bijwerkingen Bevacizumab

1. Vermoeidheid/verminderde energie

U kunt merken dat u tijdens deze behandeling minder energie heeft, sneller vermoeid raakt en emotioneel kunt zijn. Houd hier rekening mee in uw dagelijks leven; neem voldoende tijd om te rusten, maar probeer rust wel af te wisselen met activiteiten. Dagelijkse activiteiten kunt u gewoon blijven doen, misschien moet u het tempo wel aanpassen.

2. Grieperig gevoel, spierpijn

Door de behandeling kunt u een grieperig gevoel krijgen, met verschijnselen van:

- algehele malaise
- koorts
- hoofdpijn
- verminderde eetlust
- spierpijn en pijn in de botten

Het grieperig gevoel is meestal van korte duur. Het begint enige uren na de toediening van de interferon, houdt 1 dag aan en verdwijnt meestal weer spontaan.

Adviezen:

- neem de temperatuur op wanneer u zich niet goed voelt of last heeft van koude rillingen. Een temperatuur van 38,5°C of meer of een aanhoudende lichte temperatuurverhoging kunnen wijzen op een bijkomende infectie; neem in dat geval contact op met uw internist-oncoloog.
- gebruik ter bestrijding van hoofdpijn, spierpijn en pijn in de botten 500 mg tot 1000 mg paracetamol per keer (maximaal 3 maal per dag dus niet meer dan een totale dosis van 3000 mg per dag)
- wanneer de griepverschijnselen in de dagen na de behandeling erger worden of niet verbeteren, moet u contact opnemen met uw internist-oncoloog.

3. Roodheid van de injectieplaats

Door de behandeling kan op de plaats van de injectie een ongewenste zwelling ontstaan; de huid kan (rood) verkleuren. Dit kan tot blauwe plekken leiden. Deze blauwe plekken zijn niet schadelijk, maar kunnen wel hinderlijk zijn.

Adviezen:

- bij twijfel overleggen met de verpleegkundige van de polikliniek
- spuitinstructie opnieuw doornemen met de verpleegkundige
- laat de plekken zien bij een volgende controle op de polikliniek

4. Verhoogde bloeddruk

Door de behandeling kan uw bloeddruk veranderen.

Over het algemeen kunt u niet voelen of u een te hoge bloeddruk hebt. Alleen bij een extreem hoge bloeddruk kunt u last hebben van:

- hoofdpijn
- kortademigheid
- problemen met zien
- duizeligheid

Advies:

Als u een van bovengenoemde klachten heeft, neem dan contact op met uw behandelend internist-oncoloog.

U kunt zelf niets doen om de bloeddruk te verlagen. Er wordt voor de toediening van bevacizumab gecontroleerd hoe uw bloeddruk is. Uw arts zal u medicijnen voorschrijven als dat nodig is en uw bloeddruk zal regelmatig gecontroleerd worden.

5. Allergische reactie

Door de behandeling kunt u een allergische reactie krijgen. De medicijnen worden door het lichaam als een lichaamsvreemde stof gezien en kunnen daardoor een allergische reactie veroorzaken.

Een allergische reactie begint vaak met:

- roodheid en huiduitslag, soms met jeuk over het hele lichaam
- verwijding van de bloedvaten

Later kunnen de volgende verschijnselen optreden:

- duizeligheid en bloeddrukdaling
- kortademigheid
- bleekheid
- gezwollen oogleden en een opgezet gezicht
- rillen

Advies:

Wanneer u zich tijdens of direct na toediening van de medicijnen anders voelt dan normaal dan moet u dit direct melden aan uw arts of verpleegkundige.

Een allergische reactie treedt meestal op tijdens de toediening in het ziekenhuis. De klachten verdwijnen na behandeling snel.

6. Verhoogde kans op trombose

Trombose is een aandoening waarbij er bloedstolsels worden gevormd in de bloedvaten. Dit kan in elke ader of slagader optreden, ook in een arm of been. Doordat het bloed niet goed kan wegstromen, wordt het lichaamsdeel dik, pijnlijk en rood. Wanneer dit ontstaat in de longen dan gaat dat vaak gepaard met pijn op de borst en kortademigheid. Wanneer deze klachten zich voordoen dan moet dat direct melden aan uw arts of verpleegkundige.

7. Verminderde wondgenezing

Bevacizumab kan het proces van wondgenezing nadelig beïnvloeden.

De behandeling mag niet gestart worden kort na een ingrijpende operatie of totdat de operatiewond geheel genezen is.

Als u complicaties bij de wondgenezing heeft gehad gedurende de bevacizumab therapie, dan moet de behandeling gestaakt worden totdat de wond goed genezen is.

Wanneer u opmerkt dat wondjes minder goed genezen dan voorheen, neem dan contact op met uw internist-oncoloog.

8. Verhoogde kans op bloedingen

Bevacizumab geeft een wat verhoogde kans op bloedingen, met name bloedneuzen.

Wanneer dit optreedt kunt u de neus dichtknijpen en het hoofd voorover buigen om te proberen de bloeding te stoppen. Als de bloeding meer dan 15 minuten aanhoudt moet u contact opnemen uw internist-oncoloog of verpleegkundige.

9. Perforatie

Behandeling met bevacizumab kan in hele zeldzame gevallen leiden tot een perforatie, dat is een gaatje in bijvoorbeeld de maag- of darmwand. Een maag- of darmperforatie veroorzaakt heftige buikpijn. Wanneer deze klachten zich voordoen dan moet dat direct melden aan uw arts of verpleegkundige.

10. Invloed op seksualiteit en vruchtbaarheid

Ook tijdens de behandeling blijft vrijen en geslachtsgemeenschap mogelijk. We adviseren u om tijdens de behandeling een condoom te gebruiken. Enerzijds omdat het effect van de behandeling op een ongeborn kind niet bekend is. Aan de andere kant omdat de schadelijke effecten van doelgerichte therapie bij partners op dit moment nog niet duidelijk zijn.

De meeste doelgerichte therapieën veroorzaken geen onvruchtbaarheid.

Als gevolg van ziekte of behandeling kunt u echter minder of geen zin hebben in vrijen of geslachtsgemeenschap. Het is belangrijk dat u uw wensen en verwachtingen op dit gebied bespreekt met uw partner. Bij vragen op dit gebied kunt u terecht bij de internist-oncoloog of de oncologieverpleegkundige.

Meer informatie over seksualiteit kunt u lezen in de folder 'Kanker en seksualiteit' van KWF Kankerbestrijding. Zie ook: <https://www.kanker.nl/bibliotheek/seksualiteit/gevolgen--2/669-seksualiteit> voor aanvullende informatie.